

HALLINTO, HISTORIA JA YHTEISKUNTA (SALI 302)

PUHEENJOHTAJA JARI KANERVA, LIIKUNTATIETEELLINEN SEURA

Johtajien uramenestys liikunta-alalla naisten ja miesten näkökulmista

AALTO-NEVALAINEN P

TAUSTA: Palkattujen johtajien määrän kasvu ja toiminnan ammattimaistuminen ovat herättäneet tarpeen tutkia johtajien uria liikunta-alan organisaatioissa (Koski & Heikkala 1998; Shilbury & Ferkins 2011). Huolimatta siitä, että Suomessa naisten ja miesten liikunta-aktiivisuus on keskenään suurin piirtein samalla tasolla, ja naiset ovat korkeammin koulutettuja kuin miehet, on naisten määrä liikuntajohtajina miehiä vähäisempi. Tästä ristiriidasta kumpuaa tämän tutkimuksen perusajatus. Liikunta-alalla johtamisuria on tutkittu sukupuolten näkökulmista vähän (Doll-Tepper ym. 2006; Laakso 2016), ja uramenestystä marginaalisesti (Sagas & Cunningham 2004). Tutkimuksen tarkoituksena oli tuottaa tietoa liikunta-alan ylimpinä johtajina toimivien naisten ja miesten objektiivisesta (palkka) ja subjektiivisesta (uramenestystyytyväisyys, työ- ja perhe-/yksityiselämän tasapaino) uramenestyksestä ja uramenestystekijöistä sekä niiden välisistä yhteyksistä Suomessa erityisesti tasa-arvon näkökulmasta.

MENETELMÄT: Kyselytutkimuksen aineisto (n=329, palautusprosentti 56) analysoitiin tilastollisten menetelmien, kuten faktorianalyysin ja yleisen lineaarisen mallin avulla.

TULOKSET: Tulokset paljastavat mielenkiintoisia eroja nais- ja miesliikuntajohtajien välillä. Naiset saavat miehiä vähemmän palkkaa ja ovat tyytymättömämpiä uramenestykseensä kuin miehet. Naiset ovat miehiä korkeammin koulutettuja, tekevät enemmän kotitöitä ja saavat enemmän sosiaalista tukea kuin miehet. Miehet taas ovat useammin naimissa ja heillä on enemmän lapsia verrattuna naisiin. Miehet ovat myös kilpaurheilleet korkeammalla tasolla kuin naiset, ja toimineet muissa liikunta-alan tehtävissä ja seuraavat liikuntaa useammin kuin naiset.

Useat eri tekijät ovat yhteydessä liikuntajohtajien objektiiviseen ja subjektiiviseen uramenestykseen. Monet yhteyksistä ovat erilaisia naisilla ja miehillä. Vaikka tutkimuksen kokonaismalli uramenestyksestä on samankaltainen naisilla ja miehillä, tutkimus osoittaa ongelmia liikuntajohtajien uramenestyksessä tasa-arvon kannalta. Yksi keskeinen ongelma on, että huolimatta siitä, että naisilla on "kaikki sama" kuin miehillä, kuten ikä, koulutus ja työtunnit, naiset saavat miehiä vähemmän palkkaa.

JOHTOPÄÄTÖKSET: Tutkimus indikoi, että liikuntajohtajia rekrytoivien päätöksentekijöiden tulisi tutkia huolella asenteitaan ja oletuksiaan naisista johtajina. Heillä on vastuu tasa-arvoisesta uramenestyksestä sekä naisille että miehille. Tästä tutkimuksesta saatavan tiedon avulla voidaan edistää sekä naisten että miesten uramenestystä ja tasa-arvoa liikunta-alalla.

LÄHTEET:

Doll-Tepper, G., Pfister, G. & Radtke, S. (toim.) 2006. Progress towards leadership. Biographies and Career Paths of Male and Female Leaders in German Sport Organizations. Bundesinstitut für Sportwissenschaft. Köln: Sportverlag Strauss.

Koski, P. & Heikkala, J. 1998. National Sports Organisations and the Process of Professionalisation. University of Jyväskylä. Department of Social Sciences of Sport, research report 63.

Laakso, N. 2016. Stories of becoming an elite sport manager in Finland. Jyväskylä Studies in Business and Economics 166.

Sagas, M. & Cunningham, G.B. 2004. Does having “the right stuff” matter? Gender differences in the determinants of career success among intercollegiate athletic administrators. *Sex Roles* 50 (5/6), 411–421.

Shilbury, D. & Ferkins, L. 2011. Professionalisation, sport governance and strategic capability. *Managing Leisure* 16 (2), 108–127.

* * *

Suomalaisten liikuntajärjestöjen päätöksenteon ja johdon sukupuolirakenne sekä muutokset 20 vuoden aikana

TURPEINEN S, HAKAMÄKI M

TAUSTA: Viime vuosina päivitetty liikuntalaki sekä laki naisten ja miesten tasa-arvosta ohjaavat ja velvoittavat liikunta-alan toimijoita edistämään sukupuolten välistä tasa-arvoa. Tasa-arvon edistämisestä on tullut yksi liikuntajärjestöille myönnettävän valtionavun edellytyksistä. Liikuntajärjestöjen päätöksenteko- ja johtotehtävät ovat perinteisesti olleet miesten hallussa. Naisten määrän lisäämiseksi päätöksenteko- ja johtotehtävissä on 1990-luvulta lähtien muun muassa perustettu mentorointihankkeita, myönnetty projektirahoituksia ja synnytetty erilaisia verkostoja. Järjestöjen päätöksentekuelinten sukupuolijakaumaan on pyritty vaikuttamaan suosituksilla ja ohjauksella.

MENETELMÄT: Selvityksen metodina on hallintojärjestelmän sukupuolirakenteen analyysi. Liikuntajärjestöjen hallitusten, puheenjohtajien ja toiminnanjohtajien tiedot on kerätty järjestöjen WWW-sivuilta ja sukupuoli luokiteltu nimen perusteella mieheksi tai naiseksi. Luvut on kerätty samalla tavalla vuosina 2011 ja 2017. Liikunnan ja urheilun entinen kattojärjestö Suomen Liikunta ja Urheilu ry (SLU) keräsi tietoja liikuntajärjestöjen hallitusten, puheenjohtajien ja toiminnanjohtajien sukupuolijakaumista vuosina 1995–2009, joten lukuja voidaan osin vertailla 20 vuoden perspektiivillä.

TULOKSET: Vuoden 2017 alussa liikuntajärjestöjen hallitusten jäsenistä 68 % oli miehiä ja 32 % naisia. Puheenjohtajista 16 % ja toiminnanjohtajista 34 % oli naisia. Naisten osuus liikuntajärjestöjen hallituksissa on noussut vuosien 1995–2017 välillä 16 prosentista 32 prosenttiin, puheenjohtajissa kuudesta prosentista 16 prosenttiin ja toiminnanjohtajissa 13 prosentista 34 prosenttiin. Päätöksentekuelinten sukupuolirakenne vaihtelee runsaasti eri järjestöissä. Voimakkaimmin miespainotteinen päätöksentekovalta on lajiliitoissa. Lajiliittojen hallitusten jäsenistä 73 % on miehiä. Puheenjohtajista miehiä on 87 % ja toiminnanjohtajista 74 %.

JOHTOPÄÄTÖKSET: Naisten määrä liikuntajärjestöjen johto- ja päätöksentekotehtävissä on noussut 20 vuoden aikana. Muutos on ollut suhteellisen hidasta ja sykäyksittäistä. Päätäjien joukko on edelleen miesvaltainen, etenkin puheenjohtajistossa ja lajiliitoissa. Liikunnan ja urheilun järjestörakenteen muutos vaikuttaa vielä päätöksentekuelinten henkilöpaikkoihin ja siten sukupuolijakaumaan. Tilanne on kuitenkin kehittynyt 20 vuoden aikana tasa-arvoisempaan suuntaan. Tasa-arvoon kiinnitetään yhä enemmän huomiota ja naisten osallistumista pyritään edistämään.

* * *

Hankerahoitus liikuntapoliittisena välineenä

LEHTONEN K, LAINE K, TURPEINEN S

TAUSTA: Suomalaista julkista hallintoa on 1990-luvulta alkaen määrittänyt hallinnon ja päätöksenteon näkökulmasta katsottuna keskeisimmin projektit, ohjelmat ja arviointi. Kehityssuunta on vaikuttanut merkittävästi myös liikunnan ja urheilun rahoituskäytäntöihin, toimintatapoihin ja organisoitumiseen ja niissä tapahtuneisiin muutoksiin.

Tässä katsausartikkelissa uutta hallintamuotoa tarkastellaan seuratoiminnan kehittämistuen viitekehyksessä. Seuratoiminnan kehittämistuki on valtion liikuntahallinnon pitkäaikaisin yksittäinen hankerahoitus, jonka jakaminen aloitettiin vuonna 1999. Vuoteen 2016 mennessä tukea on jaettu urheiluseuroille yli 33 miljoonaan euroa. Seuratoiminnan kehittämistuki on paitsi yksittäinen hankerahoitusmuoto myös liikuntapolitiikan toteuttamisen väline, jonka vuoksi se heijastelee laajempia liikunnan politiikkatoimissa tapahtuneita muutoksia. Artikkelissa luodaan katsaus näihin muutoksiin ja hahmotetaan liikunnan politiikkatoimien kehitysvaiheita tukeen liittyneiden sisällöllisten ja hallinnollisten muutosten kautta.

MENETELMÄT: Ensisijaisena tutkimusaineistona käytetään seuratoiminnan kehittämistuen seuranta- ja arviointiaineistoja ja niistä tehtyjä raportteja vuosilta 1999–2016. Täydentävinä tutkimusaineistona ovat valtion liikuntahallinnon rahoittamien liikuntaohjelmien asiakirjat ja liikuntaohjelmista tehdyt arvioinnit vuosilta 2005–2012 sekä muu aihetta tukeva kirjallisuus.

TULOKSET: Seuratoiminnan kehittämistuen historiasta on löydettävissä kolme erilaista hallinnollista jaksoa: 1999–2008, 2009–2012, 2013–2016. Ensimmäisellä jaksolla tuki kytkeytyy kiinteästi valtakunnallisten liikuntajärjestöjen toimialarakenteeseen, jossa lasten ja nuorten liikunnan toimialajärjestöstä Nuori Suomi ry:stä muodostui valtion liikuntahallinnon strateginen kumppani. Sen asema nousi muita toimialajärjestöjä vahvemmaksi siksi, että sen toimintastrategiana oli valtion liikuntahallinnon rahoittama lasten ja nuorten liikuntaohjelma (1999–2012). Liikuntaohjelman yhtenä toimenpiteenä aloitettiin vuonna 1999 seuratoiminnan kehittämistuki. Valtionhallinnon vahvana ajatuksena oli toteuttaa liikuntaa liikuntajärjestöjen kautta.

Toista jaksoa (2009–2012) kuvaa leimallisimmin murros. Seuratuen jakamisvastuu laajeni myös muille toimialaorganisaatioille ja se kohdentui laaja-alaisesti eri ikäryhmille. Samaan aikaan poliittisena interventiona alettiin voimistaa urheiluseurojen professionaalisuuteen liittyvää eetosta kohdistamalla tukea seuratyöntekijöiden palkkaamiseen. Ajanjaksoon sisältyi myös valtakunnallisten liikuntajärjestöjen muutosprosessi, joka johti muun muassa Nuori Suomi ry:n lakkauttamiseen.

Kolmannessa vaiheessa vuodesta 2013 alkaen tuen haku- ja jakoprosessi siirtyi kokonaan pois liikuntajärjestöiltä opetus- ja kulttuuriministeriön liikunnan vastuualueelle. Päätös oli sekä hallinnollinen että poliittinen. Liikuntajärjestöt jäivät prosessissa selkeästi taka-alalle, mikä tapahtui myös valtionhallinnon ohjelmallisessa ajattelussa. Lasten ja nuorten liikunta kiinnittyi valtakunnalliseen Liikkuva koulu -ohjelmaan, jonka myötä kasvatus- ja koulutusinstituutiot ohittivat liikuntajärjestöt ohjelmapolitiikan toteuttajina. Samalla seuratoiminnan kehittämistuesta tuli muusta liikuntapolitiikasta irrallinen rahoitusinstrumentti.

JOHTOPÄÄTÖKSET: Liikunnan politiikkatoimissa tapahtuneet sisällölliset muutokset ja liikunta- ja urheilujärjestelmässä tapahtuneet rakenteelliset ja toimintatavalliset muutokset ovat heijastuneet seuratoiminnan kehittämistuen hallinnollisiin toimintatapoihin. Liikuntapoliittisena rahoitusinstrumenttina tukimuoto on muovautunut yksittäisen järjestön strategisesta välineestä

valtion liikuntahallinnon jakamaksi hankerahaksi. Yhteisenä nimittäjänä vuosien varrella on ollut vahva paikallisuuden tukemisen eetos.

* * *

Suomalaisen liikunnan edistämisen periodit

RANTALA M

TAUSTA: Suomalaisten liikunnan harrastamista ja fyysistä aktiivisuutta on pyritty edistämään jo yli sadan vuoden ajan. Tämän väitöstutkimuksen osatutkimuksen tavoitteena on selvittää, minkälaisia periodeja, muutoksia, murroksia ja jatkuvuuksia suomalaisessa liikunnan edistämistoiminnassa on esiintynyt vuosien 1941–2010 välisenä aikana.

MENETELMÄT: Liikunnan edistämisen historiaa ja sen kehitystä tarkastellaan ennen kaikkea kuntoliikuntajärjestöjen organisoitumisen ja toiminnan näkökulmasta. Tutkimuksessa on hyödynnetty järjestöjen asiakirja-aineistoja ja kampanjamateriaaleja.

TULOKSET: Suomalaisen liikunnan edistämisen historian voi jakaa viiteen eri periodiin, joita ovat Toiminnan viriämisen vuodet 1890–1937, Järjestäytymisen vuodet 1938–1965, Kasvun vuodet 1966–1981, Itsenäisen toiminnan vuodet 1982–1993 ja Sirpaloituvan toiminnan vuodet 1994–2010. Jokainen periodi sisältää joitakin vain sille ajanjaksolle tyypillisiä piirteitä, mutta aineistossa esiintyy myös jatkuvuuksia. Ajanjaksot eroavat toisistaan sen mukaan, miten kuntoliikuntajärjestöt ovat organisoituneet, tehneet yhteistyötä keskenään ja suunnanneet toimintaansa. Järjestöjen organisoitumiseen ja toimintaan ovat vaikuttaneet ensisijaisesti niiden toimintaympäristössä tapahtuneet muutokset, joihin kuntoliikuntajärjestöt ovat reagoineet varsin nopeasti.

Kuntoliikuntajärjestöjen toiminnan jatkuvuudet liittyvät erityisesti liikuntakampanjointiin, jossa jotkut elementit toistuvat vuosikymmenestä toiseen. Liikunnan edistäjät ovat toisen maailmansodan jälkeen pyrkinneet tarkentamaan kampanjoitaan yhä pienempien ja rajatumpien kohderyhmien tavoittamiseksi. Kampanjoinnissa käytetyt keinot eivät ole kuitenkaan merkittävästi muuttuneet. Liikuntakampanjat ovat kaikissa periodeissa perustuneet suurilta osin erilaisten prosenttiosuuksien, pisteiden ja määrien (metrit, minuutit, kerrat, osallistujat) laskemiseen vaikka motivoinnissa olisikin käytetty esimerkiksi kuntokortteja, suoritusmerkkejä, arvontoja tai askelmittareita.

JOHTOPÄÄTÖKSET: Suomalainen kuntoliikuntajärjestökentän muutokset ovat usein johtuneet muualta yhteiskunnasta tulleista vaikutteista. Muutokset ovat tapahtuneet ennen kaikkea organisaatioiden tasolla. Keinot ja argumentit, joilla liikuntakulttuurin ulkopuolelle jääneitä tai jättäytyneitä on yritetty houkuttaa ja koukuttaa liikkumaan, ovat kuitenkin pysyneet periodi toisensa jälkeen melko samoina. Suomalainen liikuntajärjestökenttä on ollut murroksessa koko 2010-luvun ajan. Olisiko nyt edessä aika, jolloin organisaatioiden rakenteiden sijaan tarkistettaisiin tavoittavan toiminnan vaikuttamiskeinoja ja viestintää?

* * *

Suunnistus selviytyi sodasta voittajana

RANTALA K

TAUSTA: Suomen Suunnistamisliitto kasvoi voimakkaasti heti perustamisensa jälkeen vuonna 1945. Suunnistaminen, joksi lajia kutsuttiin, itsenäistyi Suomen Urheiluliitosta ja nousi merkittäväksi lajiksi suomalaisessa liikuntakulttuurissa, vaikka sillä ei ollutkaan olympiastatusta. Tutkimuksessa tarkastellaan historiantutkimuksen keinoin syitä miksi suunnistuksella oli tällainen kasvupotentiaali heti sotavuosien jälkeen. Keskeisiä tutkimuskysymyksiä ovat: miten suunnistus tuli Suomeen, millaista suunnistus oli, ketkä lajia levittivät ja miten laji alkoi organisoitua?

MENETELMÄT: Lähilukuun pohjautuva analyysi havainnoi kirjallisuuden ohella laajan arkistomateriaalin Suojeluskuntajärjestöstä keskeisiin suunnistusta edistäneisiin urheilujärjestöihin ja -seuroihin. Lisäksi aineistona on käyty läpi suojeluskuntapiirien lehdet, Suomen Urheilulehti, Urheilu ja Helsingin Sanomat 1910-luvun lopulta vuoteen 1945.

TULOKSET: Suunnistuksen tapaista liikuntaa ryhdyttiin harjoittamaan laajemmin 1800-luvun loppupuolella jääkärikomennuskunnissa venäläisten sotilaskartoittajien piirtämillä topografikartoilla. Näiden tiedustelujoukkojen olennaisia taitoja olivat maastossa kulkeminen, kartanluku ja kompassinkäyttö.

Kilpailemiseksi suunnistus kehittyi Suomessa itsenäistymisen jälkeen. Urheilun avulla kasvuun pyrkinyt Suojeluskuntajärjestö otti tiedusteluhiihdon ohjelmaansa Lauri Pihkalan aloitteesta. Laji muovautui nopeasti tiedustelujuoksuksi eli suunnistukseksi. Suojeluskuntalaisten ohella erityisesti opiskelijat kiinnostuivat suunnistuksesta, sillä heillä oli yhteyksiä Tukholman seudulle, jossa laji kasvoi. Akateeminen Urheiluliitto otti tiedustelujuoksun viralliseksi lajikseen 1920-luvun puolivälissä. Tämä ei ollut ihme, sillä Lauri Pihkala oli liiton järjestön aktiivi.

Urheiluseurat lisäsivät suunnistuksen ohjelmaansa ensin pääkaupunkiseudulla ja Tampereen alueella. Seuroissa toimi samoja miehiä, jotka olivat suunnistaneet suojeluskuntakisoja ja akateemisia suunnistuksia. Myös naiset suunnistivat sekä opiskelijapiireissä, seurojen kisoissa että Lotta-toiminnassa.

Kilpaurheilullistamista tuki voimakkaasti se, että urheilutoimittajat innostuivat lajista. Laji sai positiivista näkyvyyttä suojeluskuntayhteyksien lisäksi urheilupalstoilla. Tampereen Pyrinnön aktiivit ajoivat lajin Suomen Urheiluliiton ohjelmaan ja suomenruotsalaiset suunnistusaktiivit Svenska Finlands Idrott:n piiriin 1930-luvun puolivälissä.

Suomen Puolustusvoimat haastoi muutaman yrityksen ja keksijä Tuomas Vohlosen kehittämään marssikompassin 1930-luvulla. Vohlosen yritys Suunto sai kompassimarkkinat haltuunsa ja lisensoi kompassia myös Ruotsiin. Sota-ajan rintamaurheilu kasvatti lajia kokeilleiden määrää, sillä suunnistus ajateltiin sekä koulutuksellisenä että virkistävänä toimintana. Lajista tuli Sotilaspoikien tärkeimpiä liikuntamuotoja, ja Lotta-tytöt harjoittivat lajia tahollaan. Tietoisuus uudehkosta urheilulajista kasvoi siten voimakkaasti.

JOHTOPÄÄTÖKSET: Suunnistuksesta tuli merkittävä kilpaurheilulaji erityisesti siksi, että sen ydin, kartanluku ja kompassinkäyttö, koettiin armeijan, Suojeluskuntajärjestön ja Lotta Svärdin johdossa tärkeäksi opittavaksi taidoksi Suomen olosuhteissa. Suunnistus hyötyi tästä toiminnasta, sillä lajiin tutustui, ja siitä innostui, nopeassa tahdissa selvästi suuremmat massat, kuin tavallisessa urheiluseurojen toiminnassa uusi laji olisi tavoittanut.

* * *

CrossFit Suomen jälkimodernissa liikuntakulttuurissa: CrossFitin rantautuminen, organisoituminen ja laji liikuntamuotona

KAUPPINEN A

TAUSTA: Suomalainen liikuntakulttuuri elää jatkuvassa muutoksen tilassa. Uusi sukupolvi muokkaa perinteisiä liikuntalajeja uudelleen vastaamaan paremmin nykyisiä tarpeitaan. Samalla virtuaalimaailman kehitys tuo kaukaisemmatkin liikuntavaikutteet lähelle. Liikunnalle asetetaan yhä kokonaisvaltaisempia merkityksiä ihmisten arjessa ja yhteiskunnassa. Uusia liikuntalajeja tutkimalla saadaan yhteiskunnallisesti arvokasta tietoa liikunnan muuttuvista merkityksistä ja liikuntakentän organisaatiomuutoksista. Tässä tutkimuksessa katse kohdistuu Suomeen 2000-luvulla rantautuneeseen CrossFit-liikuntalajiin, jota ei ole aikaisemmin tutkittu liikuntasosiologian näkökulmasta. Tutkimustiedosta hyötyvät niin liikunta-alan toimijat kuin poliittisten päätösten tekijät.

MENETELMÄT: Tutkimus on luonteeltaan sosiologian perustutkimus, jonka tavoite on tuottaa uutta tietoa ennen tutkimattomasta ilmiöstä ja vastata tutkijoiden kiinnostukseen uusia liikuntalajeja kohtaan. Tutkimuksen teoriaosa antaa kuvan tekijöistä, jotka vaikuttavat uusien liikuntalajien syntymiseen ja rantautumiseen, mitkä tekijät ratkaisevat liikuntalajien vakiintumisen ja millaisena nykyinen jälkimoderni liikuntakulttuuri käsitetään. Tutkimuksen empiirinen osa kuvaa CrossFitin Suomeen rantautumisen kanavia, toiminnan organisoitumista ja luonnehtii CrossFitia kokonaisvaltaisena liikuntalajina. Lopuksi teoria ja empiria yhdistyvät pohdintoina CrossFitin paikantumisesta osaksi Suomen nykyistä liikuntakulttuuria. Tutkimusmetodologiana on laadullinen tapaustutkimus, jossa tutkimuskohteena ovat Suomen CrossFit-salien toiminta ja CrossFitin harrastaminen saleilla. Tutkimusmetodina käytettiin teemahaastatteluja, jotka toteutettiin kuudelle lajipioneerille. Haastateltavien valinnassa käytettiin lumipallo- ja saturaatio-otantaa.

TULOKSET: Tutkimus osoittaa CrossFitin rantautuneen Suomeen Yhdysvalloista aluksi epävirallisesti omaehtoisena harrastamisena, jossa tiedonlähteenä on toiminut lajin internet-sivustot. Tämän jälkeen laji on organisoitunut viralliseksi salitoiminnaksi. CrossFit-salitoiminnan rinnalla virtuaaliympäristöllä on keskeinen asema salitoiminnan jatkeena. Salitoiminnan lisäksi kilpailuilla ja koulutuksilla on olennainen osa CrossFitissä. Tutkimukseni mukaan CrossFit on kokonaisvaltainen liikuntalaji, joka tarjoaa yhteisöllisyyden kokemuksia ja yksilöllisen elämäntyylin rakennuspalikoita. CrossFitistä on erotettavissa jälkimodernin liikuntakulttuurin kaupallisen kuntoliikunnan ja vaihtoehtoisen liikunnan piirteitä.

JOHTOPÄÄTÖKSET: Tutkimukseni vahvistaa tutkijoiden vaihtoehtoisen liikunnan käsitteitä. Uusia liikuntakentän tulokkaita on kuvattu virtuaalimaailmaan sidottuina, kansainvälisinä ja tee-se-itse -kulttuuria korostavina. Tutkimukseni mukaan virtuaaliympäristö on saamassa yhä merkittävämmän roolin toiminnan organisoimisen alustana. Uusissa liikuntalajeissa korostuvat sovellettava ja avoin toiminta, jotka mahdollistavat niiden mukautumisen perinteisiä lajeja paremmin vastaamaan harrastajien tarpeisiin. Samalla ne toimivat yksilöllisen identiteetin ja elämäntyylin rakennuspalikoina jälkimodernin ajan yksilöille.

* * *

Toimenpiteet doping-rikkomusten varalle – moraalifilosofinen näkökulma

HÄMÄLÄINEN M

TAUSTA: Doping-taistelua käydään kolmella rintamalla: sääntöjen asettamisessa, sääntöjen valvonnassa ja rikkomuksiin puuttumisessa. Tämä tutkimus käsittelee kolmatta näistä, rikkomuksiin puuttumista. Doping-rikkomuksiin puuttuminen on jäänyt vähäiselle huomiolle akateemisessa kirjallisuudessa. Se on kuitenkin tärkeässä asemassa, kun ilmi tulleita doping-tapauksia puidaan ja uusia yritetään ehkäistä. Monesti doping-tapaus tulee ilmi kilpailun ja palkintojenjaon jälkeen. Tällöin on päätettävä, mihin toimiin ryhdytään. Epäreilua kilpailua on vaikea muuttaa reiluksi jälkikäteen. Miten voitaisiin silti päästä ainakin mahdollisimman lähelle reilua tilannetta?

Doping-rikkomukseen on mahdollista reagoida vähintään kahdeksalla erilaisella tavalla tai toimenpiteellä. Ne ovat (1) hylkäys ja sijoitusten uudelleenjako, (2) suorituksesta saavutetun tuloksen muuttaminen, (3) mitalien palauttaminen ja uudelleenjako, (4) kilpailukielto, (5) uusintaottelu, (6) oikeudellinen seuraus, (7) anteeksipyyntö sekä (8) anteeksianto.

Tässä moraalifilosofian eli etiikan alaan kuuluvassa tutkimuksessa tarkastelen toimenpiteitä doping-rikkomusten varalle. Monet urheilun doping-rikkomukset paljastuvat vasta itse kilpailun ja palkintojenjaon jälkeen. Tällöin rikkomus on ehtinyt aiheuttaa vääryyttä, jota on vaikea korjata jälkikäteen. Mihin toimenpiteisiin tulisi ryhtyä, jotta vääryys saataisiin ainakin minimoitua?

MENETELMÄT: Tutkimusmenetelmänä on tapauskuvaus ja eettinen arviointi. Eettisessä arvioinnissa selvitetään toimenpiteiden käyttökelpoisuutta etiikan näkökulmasta. Eettisen arvioinnin tärkeä työkalu on johdonmukainen ajattelu.

TULOKSET: Mikään toimenpiteistä ei näytä yksinään korjaavan doping-rikkomuksen aiheuttamaa vääryyttä. Kaikkiin toimenpiteisiin liittyy myös ongelmia. Yleisenä haasteena on löytää sopiva aikaikkuna, jolloin toimenpidettä olisi perusteltua käyttää. Voidaanko esimerkiksi urheilijoiden sijoituksia muuttaa 50 vuotta alkuperäisen kilpailun jälkeen?

JOHTOPÄÄTÖKSET: Suurin mahdollinen määrä reiluutta voidaan tyypillisesti saavuttaa doping-rikkomuksen jälkeen, kun käytössä on järkevästi valitut toimenpiteet ja ne toteutetaan viisaalla tavalla. Ihannetilanteessa saattaisivat esiintyä muut toimenpiteet paitsi uusintaottelu.

Erikseen on hyvä mainita, että tarvitaan näyttävyyttä ja juhlallisuutta, kun mitaleja jaetaan uudelleen. Keihäänheittäjä Antti Ruuskaselle järjestetty mitaliseremonia hiihdon MM-kisoissa Lahdessa vuonna 2017 oli oikea askel tähän suuntaan, mutta lisää työtä tarvitaan.

* * *

Rakennettu ympäristö fyysiseen aktiivisuuteen vaikuttavana tekijänä: Systemaattinen kirjallisuuskatsaus pitkittäistutkimuksista

KÄRMENIEMI M, LANKILA T, IKÄHEIMO T, KOIVUMAA-HONKANEN H, KORPELAINEN R

TAUSTA: Fyysinen inaktiivisuus on globaali ongelma, joka lisää monien kroonisten tautien riskiä ja vähentää elinajan odotetta. Maankäyttö ja liikennepolitiikka on tunnistettu eräiksi tekijöiksi fyysisen inaktiivisuuden taustalla, sillä yksityisautoilun ehdoilla toteutetut hajanaiset kaupunkirakenteet eivät tue luonnollista arkista fyysistä aktiivisuutta. Hyvällä yhdyskuntasuunnittelulla voidaan lisätä aktiivisia

liikkumismuotoja (kävely, pyöräily, joukkoliikenne) ja edistää fyysistä aktiivisuutta väestötasolla pitkäkestoisin tuloksin (Sallis ym. 2016). Viimeisen 15 vuoden aikana rakennetun ympäristön yhteyttä fyysiseen aktiivisuuteen on tutkittu pääasiassa poikkileikkausaineistojen avulla ja vasta viime vuosina pitkittäistutkimukset ovat yleistyneet.

MENETELMÄT: Pyrimme systemaattisen kirjallisuuskatsauksen avulla tunnistamaan rakennettuun ympäristöön liittyvät tekijät, jotka ovat yhteydessä muutoksiin fyysisessä aktiivisuudessa. Lisäksi tarkastelimme sitä, miten muutokset rakennetussa ympäristössä vaikuttavat fyysiseen aktiivisuuteen. Etsimme englanninkielisiä tiedejulkaisuisia joulukuuhun 2015 saakka julkaistuja alkuperäistutkimuksia kuudesta tietokannasta: Medline, PubMed, Scopus, Web of Science, Transportation Research Information Services ja Active Living Research. Tutkimusten täytyi hyödyntää pitkittäisasetelmaa ja tarkastella rakennetun ympäristön muutosten yhteyttä muutoksiin fyysisessä aktiivisuudessa. Sisällytimme katsaukseen 21 prospektiivista kohorttitutkimusta, joissa tarkasteltiin muuttamista erilaisten ympäristöjen välillä ja 30 rakennetun ympäristön muokkaamiseen liittyvää luonnollista koetta.

TULOKSET: Rakennetun ympäristön muutokset olivat yhteydessä fyysisen aktiivisuuden lisääntymiseen. Objektivisesti mitattu määränpäiden saavutettavuus ja kävelyyn, pyöräilyyn ja joukkoliikenteeseen liittyvä uusi infrastruktuuri olivat yhteydessä aktiivisten liikkumismuotojen valintaan ja suurempaan kokonaisaktiivisuuteen. Lisäksi ympäristön koetut esteettiset ja turvallisuuteen liittyvät tekijät olivat yhteydessä lisääntyneeseen aktiivisuuteen.

JOHTOPÄÄTÖKSET: Tulokset vahvistavat käsitystä aktiivisten liikkumismuotojen varaan suunniteltujen yhdyskuntarakenteiden terveyshyödyistä. Kaavoituksessa määritelty maankäytön monipuolisuus – asumiseen tarkoitetut rakennukset sekoittuneena julkisten ja yksityisten palveluiden, työpaikkojen ja vapaa-ajan määränpäiden kanssa – on yhteydessä suurempaan fyysiseen aktiivisuuteen ympäristön laadullisten tekijöiden, kuten esteettisyyden ja turvallisuuden ohella. Luomalla kävelyyn, pyöräilyyn ja joukkoliikenteeseen tarkoitettua uutta infrastruktuuria, kävelyn ja pyöräilyn kulkutapaosuuksia voidaan kasvattaa ja henkilöauton käyttöä vähentää. Tuloksia voidaan hyödyntää kestävä kehityksen mukaisten kaupunkirakenteiden toteuttamisessa ja arvioitaessa yhdyskunta- ja liikennesuunnittelun terveysvaikutuksia perusteellisemmin.

LÄHTEET:

Sallis, J.F., Bull, F., Burdett, R., Frank, L.D., Griffiths, P., Giles-Corti, B. & Stevenson, M. 2016. Use of science to guide city planning policy and practice: How to achieve healthy and sustainable future cities. *Lancet* 388 (10062), 2936–2947.